

روش تحقیق در روان‌شناسی

احمد ولیخانی

مهدی رضا سرافراز

عضو هیات علمی دانشگاه شیراز

۱۳۹۴

بینش نو

www.ketab.ir

سرشناسه ولیخانی، احمد، ۱۳۵۶.
عنوان و نام پدیدآور روش تحقیق در روانشناسی / احمد ولیخانی - مهدی رضا سرافراز.
مشخصات نشر تهران: بینش نو، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری ۲۸۸ص: جدول و نمودار، ۱۴/۵ X ۲۱/۵ س. م.
شابک ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۵۴-۱۱-۵
وضعیت فهرست نویسی فیبا
موضوع روانشناسی - تحقیق
موضوع روانشناسی - تحقیق - روش شناسی
شناسه ورود سرافراز، مهدی رضا- ۱۳۵۶
ردی بدی ۱۳۹۳ BFV۶/۵ ۹ و ۸
رده بنگل دیویی ۱۵۰/۷۲
شماره کتابشناسی ملی ۳۹۵۵۸۶۳

بینش نو

www.binesheno.pub

تهران، پاسدارن، بن بست کوکب،
ساختمان بینش، پلاک ۱۲، واحد ۳۴
تلفکس: ۲۲۸۹۰۹۰۴

روش تحقیق در روانشناسی

نویسندگان احمد ولیخانی /
مهدی رضا سرافراز
طراح جلد شیما قائمی
صفحه آرای مژگان آبادی
چاپ اول تهران ۱۳۹۴
تعداد ۵۰۰ نسخه
چاپ و لیتوگرافی یکتا

قیمت ۲۰۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید
مجدد آن به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر
و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه ناشر ممنوع است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۵۴-۱۱-۵

۱۰	فهرست مطالب
۱۶	پیشگفتار
۱۸	فصل اول: تحقیق علمی
۲۵	علم
۲۹	روش علمی
۳۴	تحقیق علمی
۳۵	فصل دوم: فرآیند تحقیق علمی
۴۹	گام اول: بیان مسئله
۷۲	گام دوم: بررسی پیشینه تحقیق
۷۲	گام سوم: تدوین فرضیه و بیان هدف

۷۹	گام چهارم: طرح (روش) تحقیق
۹۷	گام پنجم: تعیین جامعه و روش نمونه‌گیری
۱۰۸	گام ششم: ابزار گردآوری داده‌ها
۱۲۴	گام هفتم: اجرای تحقیق و گردآوری داده‌ها (روش اجرا)
۱۳۰	گام هشتم: تجزیه و تحلیل داده‌ها و گزارش نتایج تحقیق
۱۸۱	نام نهم: بحث و نتیجه‌گیری
۱۹۱	نام دهم: گزارش تحقیق
۲۵۴	گام یازدهم: انتشار تحقیق
۲۶۸	منابع
۲۷۴	پیوست

بی‌تردید اهمیت پژوهش و تحقیق بر کسی پوشیده نیست، چراکه تحقیق و کاربرد آن می‌تواند کشور را روی پله‌های رفاه و توسعه سوق دهد و تبع آن برای مردم آن کشور رفاه و آسایش جسمانی و روانی فراهم آورد. تولید علم و تحقیق به‌منزله‌ی یکی از شاخص‌های مهم در امر پیشرفت یک کشور محسوب می‌گردد، چنانچه به‌وضوح مشخص است، امروزه کشورهای توسعه‌یافته رتبه‌ی اول را در تولید و گسترش علوم دارند. رابطه‌ی علم و توسعه‌ی کشور را می‌توان رابطه‌ی علت و معلولی دوسویه در نظر گرفت؛ بدین‌صورت که تولید علم و دانش منجر به پیشرفت کشور و همچنین پیشرفت کشورها باعث می‌گردد که بودجه‌های هنگفتی به‌شد علم در آن کشور قرار داده شود. ازاین‌رو، برای تولید علم در کشور و به‌تبع آن پیشرفت ایران عزیز باید همت جدی و شایانی توسط سیاست‌گذاران، مسئولین، استادان، دانشجویان صورت گیرد. ما هم این موضوع را درک کرده و برای برداشتن گام‌های هرچند کوچک، به‌تهیه‌ی کتابی همت گماشته‌ایم که امید است شکاف و خلأ موجود بین دانشجو و تحقیق علمی را پر کند و با برقراری صلح و آشتی، ترس دانشجو را از وارد شدن به وادی سخت، پرزحمت و گاهی همراه با بی‌لطفی‌های فراوان اما شیرین و لذت‌بخش پژوهش، از بین برده و گامی در جهت پیشرفت کشور برداریم. متأسفانه، به دلایل مختلف دانشجویان به کار علمی و پژوهش در کشور رغبت چندانی نشان نمی‌دهند. این عوامل عبارت‌اند از، سیاست‌گذاری‌های کشور به‌گونه‌ای است که به تحقیق اهمیت زیادی داده نمی‌شود؛ مسئولین و دانشجویان به نقش باارزش

علم و تحقیق در پیشرفت کشور آگاهی‌چندانی ندارند؛ سختی کار پژوهش و نداشتن درآمد کافی برای پژوهشگران؛ و فقدان آموزش لازم و آشنایی کافی دانشجویان از نحوه‌ی انجام «تحقیق علمی». این کتاب در پی آن است که حداقل خلا ذکرشده در مورد اخیر را برطرف کند.

دانشجویان با اشتیاق زیاد برای آشنایی با روش تحقیق یا چگونگی انجام یک تحقیق علمی به کتاب‌ها و منابع موجود در بازار رجوع می‌کنند، ولی متأسفانه می‌توان دید که با دیدن کتاب‌های روش تحقیق رایج سرخورده شده و از انگیزه‌ی اولی آن‌ها کاسته می‌شود؛ چراکه اکثر کتاب‌های موجود در این زمینه چنان درگیر شوری شده‌اند که از رسالت خود برای راهنمایی دانشجویان مشتاق به تحقیق انحراف پیدا کرده و صرفاً تکرار مکررات می‌کنند. فقدان دانش کافی دانشجویان از تحقیق، علم و روش علمی و نحوه‌ی انجام یک تحقیق علمی و وضعیت موجود کتاب‌های حاضر در این زمینه را برآورده نمی‌کند و بر آن شدیم که دانشجویان را به زبان «ساده و عملی»، گام‌به‌گام با اصول و روشی فرایند انجام تحقیق علمی نه‌تنها آشنا بلکه راهنمایی کنیم.

موضوعات مطرح شده در کتاب حاضر بدین‌صورت است که ابتدا در رابطه با تحقیق و انواع آن توضیح داده شده است. سپس در رابطه با علم و روش علمی که زیربنای هر تحقیق علمی است اطلاعات مختصر و مفیدی ارائه شده است (فصل اول). در فصل دوم کتاب با به کار بردن روش گام‌به‌گام، فرایند یا نحوه‌ی انجام تحقیق علمی، مرحله‌به‌مرحله موردبحث قرار گرفته است. در این فصل که شالوده‌ی کتاب بر آن نهاده شده است، سعی بر آن شد، است که نقاط ضعف کتاب‌های روش تحقیق موجود و خلاهای آن‌ها پر شود. همچنین مسکایی که دانشجویان در اکثر مواقع با آن مواجه می‌شوند موردبررسی قرار گیرد. نهایت این کتاب در این فصل این خواهد بود که به زبان ساده شما را برای انتخاب آشنایی برای تحقیق خود راهنمایی کرده و با پرورش مسئله کمک خواهد کرد که شما نیز یک موضوع خوبی را برای تحقیق خود انتخاب و آن را بررسی کنید و به دنبال آن روشی نظام‌دار به گردآوری داده‌ها بپردازید؛ و با تحلیل نتایج و بحث در مورد آن‌ها موفق به تکمیل تحقیق خود شوید. در این فصل با ارائه مثال‌های پژوهشی که در ایران صورت گرفته است سعی شده است به بومی‌سازی کتاب کمک شود و در ادامه نیز سعی شده است با آگاه ساختن دانشجویان در رابطه با گزارش‌نویسی یعنی چگونگی نوشتن یک تحقیق علمی که می‌تواند پایان‌نامه یا مقاله و یا هر نوع گزارش علمی

دیگر باشد و نحوه انتشار آن در مجله‌ی تخصصی^۱، تحقیق خود را به اتمام برسانید.* گام‌هایی که در این کتاب برای انجام یک تحقیق علمی به ترتیب ارائه می‌شود به منزله وحی منزل نیست. این بدان معنی است که طیف گسترده‌ای از مراحل تحقیق وجود دارد. ولی با وجود این ما سعی کرده‌ایم گام‌هایی که برای انجام یک فرایند تحقیقاتی ارائه می‌دهیم ابتدا از روش علمی که پایه و زیربنای تحقیق است پیروی کند و سپس بر اصل ساده‌سازی صورت گیرد؛ یعنی با حداقل صرف انرژی، زمان و مطالعه بتواند یک تحقیق علمی را به ثمر رساند. اگرچه همان‌طور که گفته شد فرایند تحقیق می‌تواند مراحل و طیف وسیعی داشته باشد، ولی گام‌هایی که از روش علمی انحراف پیدا کنند می‌توانند یک پژوهش علمی را دچار خدشه جدی و جبران‌ناپذیری سازد. برای مثال می‌تواند در فرایند تحقیق جامعه را بعد یا قبل از طرح تحقیق بیان کرد، ولی هرگز نمی‌توان بعد از گردآوری داده‌ها به بیان مسئله پرداخت یا قبل از به اتمام رسیدن فرایند تحقیق گزارش تحقیق خود را ارائه داد.

گام‌هایی که به ترتیب برای انجام فرایند یک تحقیق علمی در فصل دوم این کتاب ارائه خواهد شد عبارت‌اند از: گام اول: بیان مسئله، گام دوم: بررسی پیشینه تحقیق، گام سوم: بیان هدف و تدوین فرضیه، گام چهارم: طرح تحقیق، گام پنجم: تعیین جامعه و روش نمونه‌گیری تحقیق، گام ششم: ابزار گردآوری داده‌ها یا ابزار تحقیق، گام هفتم: اجرای تحقیق و گردآوری داده‌ها، گام هشتم: تجزیه و تحلیل داده‌ها و ارائه نتایج تحقیق، گام نهم: بحث و نتیجه‌گیری، گام دهم: گزارش تحقیق و گام یازدهم: انتشار تحقیق.

از جمله ویژگی‌های برجسته این کتاب که مدنظر نویسندگان بوده، ساده‌نویسی به منظور افزایش گرایش دانشجویان به مطالعه اصولی روش تحقیق و در نتیجه انجام پژوهش‌هایی کم‌اشکال‌تر است.

لازم به ذکر است که چارچوب اصلی کتاب حاصل نگارش نویسنده اول است. این متن هم مانند بسیاری از متون، خالی از خطا نیست. آماده‌ایم با پیش‌بینی انتقادات اساتید روش تحقیق و آمار و دانشجویانی که این کتاب را به عنوان راهنمای خود برگزیده‌اند، آن را اصلاح نماییم. با همه‌ی کاستی‌ها این کتاب با کتاب‌های موجود در بازار، سعی شده است تفاوت داشته و تحقیق را به عنوان مهارتی کلی در نظر گیرد که

1-Journal

* البته یک تحقیق علمی هیچ‌وقت پایان نمی‌یابد، چراکه تحقیق با یک سؤال در آغاز شروع می‌شود و با چندین سؤال در پایان خاتمه می‌یابد.

با کسب مهارت‌های جزئی در هر گام حاصل می‌شود. این کتاب علی‌رغم گام‌به‌گام بودن، از یک انسجام کلی برخوردار است که محقق را سردرگم نخواهد کرد.

احمد ولیخانی

مهدی‌رضا سرافراز

عضو هیأت علمی دانشگاه

شیراز ۱۳۹۴

www.ketab.ir